

Иван Вазов
Изпросила

Когато Пенчо Знаховски влезе у тях си, жена му, която шъташе нещо на двора, обърна си към него доброто и хубаво лице и го погледна безпокойно. Но като съгледа, че неговото не беше сега тъй угрижено, както тая заран, когато остави къщата, тя разбра, че има да чуе нещо ободрително, и попита:

– Има сполука?

– Петруно, ела в къщи! – каза й Пенчо.

И двамата влязоха в стаята.

Пенчо изкряска на децата, които вилнееха там, жалки създания, с бледни и безкръвни лица, сякаш застарели от ранни тегла, лишения и поразии, и каза на жена си тържествено:

– Петруно! Аз мислих: само ти можеш да помогнеш!

Петруна го изгледа зачудена.

– Как да помогна аз?

– Иди при господина Чардашевски.

– Аз да ида при Чардашевски?

– Да, иди ти да го помолиш за службата. Видях, че всичко друго е вятър. Големците обещават и забравят. Високо дърво сянка не лови. Ние сами най-добре ще си помогнем.

Петруна, непригответена да чуе такова предложение, се смая, пребледня.

Не, тя не може да иде при господин Чардашевски – как ще иде? И неприлично, и грозно. Не! Невъзможно.

Пенчо се разсърди.

– Не се опирай и не го опявай без патрахил! – каза й той нетърпеливо. – Няма да те изяде никой! Гол фудул не ставай! Сиромаси сме, от глад мрем, седем гърла зяят да ги нахраня – отде да взема, ако пак остана и без тая служба? Тая служба е животът ни, хлябът ни; без нея – смърт.

– Ами как аз да ида? Как ме пращаш ти? Нали ти се врекоха влиятелни хора да работят? – питаше или по-добре стенеше смутената Петруна.

– Казах ти: вятър. Ненадейте се на князи и сини човечески... Иди ти самичка при Чардашевски... Така правят и други хора, и по-високи от нас.

– Ами защо Чардашевски мене па ще послуша – Жена е друго. Жена, когато моли за нещо, с друго ухо я слушат... Това е естествено. Пък за тебе – господин Чардашевски те познава. Аз как не се догадих барем веднаж да му направим визита заедно? То беше една вежливост!

Чардашевски те познава и уважава.

– Отде? У Койчева ни видя веднаж само, преди две години!... Оттогава е забравил.

– У Койчева, да, когато го сварихме и Койчев те представи... – Той те уважава... Ти помниш тогава колко учтиво приказва с тебе. Ти му направи впечатление... със свободното си разговоряне... Той даже оня ден, като му разправях домашното си положение, попита ме: „Какво прави госпожата?“ – Благодаря! Той те знае...

Петруна се изчерви и свали надолу очите.

– Съветвам те, иди!

– Но аз не зная как да му се моля! – бореше се Петруна.

– Моли се, както знаеш... Заплачи пред него. Ти имаш четири деца, които искат да ядат. Зарад тях ти ще знаеш какво да кажеш и какво да направиш. Майка си. Падни на колене, плачи, целуни му, ако трябва, и краката, но службата грабни! Тая служба е животът ни, чуваш?

– Ох, чакай ме да се окопотя! Да се размисля!

– Няма размисляне, облечи се!

– Как, сега?

– Още таз минута, времето не търпи отлагане. Ако не вземем службата още днес, утре ще бъде късно, па и неудобно: той ще бъде тогава в канцеларията си.

– Ами няма ли там да ида?

– Не, у тях.

– У тях?

– Какво има? На този час той е у тях си. Само у дома му можеш подробно да му разправиш хала ни, да му приплачеш, да го смилиш. Женската дума по има значение. Една сълза от жена струва повече от сто красноречия мъжки и сто важни препоръки... А тебе Чардашевски те познава и уважава: не може да ти откаже на тебе... Иди! От тебе зависи всичко, ти си последната надежда, която ни остава, последното средство за спасение, сламката, за която се хващам, за да не ида в бездната... Ако и ти, жена ми, не щеш да ми помогнеш, тогава ща си завия света нанякъде, да не се чуя, не видя... Да не гледам барем как мрат децата от глад.

Петрунините очи се насълзиха.

– Защо плачеш?

– Пусто тегло наше! Боже! – изпъшка тя горестно. – Жених се уж свят да видя и аз... И деца още. Защо ни бяха. А сега ме пък праща при Чардашевски!

Пенчо пламна. Жена му пръв път говореше така... Тия думи бяха един тежък укор, който устрели зле неговото самолюбие, и така вече разранено от постоянни унижения и несполуки особено на последно време... А това Петрунино натякване го накара да кипне и да излезе извън себе си. Той загълча, завика, закара се. Не, тя му донесе нещастия, откак я взе! Да не бе се женил, той сега би си накривил феса, но тя го улови в мрежата си, народи му деца, тури му букаи на шията и ръцете... и сега още се надига, не приема да се моли! – князовска дъщеря! Тя, фу-дулт, не помни, че му дойде от майка си с една дрипава рокля само!... Да не би се улучил той глупав, слугиня щеше да бъде някъде!...

Колкото повече викаше, повече се разяряваше. Всяка гневна дума докарваше друга, по-гневна, укорът – укор, оскърблението – оскърбление. В негодуванието си той хвана да гледа на жена си не само като на виновница на неговото нещастие в живота, но и като душманка, като зложелателка. Тя му отнемаше едничката сполука. Тя можеше и не щеше. Колебанието ѝ го ожесточаваше, упорството ѝ го възмущаваше. Той не искаше да погледне в душата ѝ, да разбере деликатното чувство, което пораждаше тая нерешителност. Не, той не можеше да разбере това. За да можеше, трябваше да я люби, нея, Петруна, към която равнодушието отдавна бе заместило всяка привързаност и уважение. Да, ревността оставяше, това чувство преживява любовта; но той сега нямаше време да се занимава с него, той го задушваше в гърдите си като една непотребна тревога; той не искаше да мисли, той примижаваше пред всичко, само едно видеше: службата!

Службата!

Животът!

Възкресението!

– Ще ида! – каза Петруна с нервно треперене по устните и мина в другата стая.

* * *

Додето Петруна се обличаше пред малкото огледало – тя си туряше премяната, – главата ѝ бръмчеше от рояци мисли, шумливи и бесни; тя нетърпеливо втъкаше карфиците в черната си, богата, изящно навита на тила коса, за да закрепи малката си евтина кафява шапка с черни изкуствени теменужки и две крилца на върха. Идеха ѝ на ума разни истории и разговори, що бе слушала от приятелки и които имаха жива свръзка с постъпки като нейната, вършени от други жени. За Чардашевски бе чувала, че е развратник. Тя се боеше от него, но сега реши да иде. Да, ще

иде, и за услуга – услуга... ако потрябва! Всичко!... Като си обуваше с мъка новите ботинки, тя си припомняше сума още слухове, на които дотогава не бе давала внимание! Тя даже си науми думите на Кандиловица – устатата Кандиловица – „морето много гемии преброждат, но дири не остават...“ Тя каза това с лукава усмивка за Койчовица... А Койчови живеят сега охолно: мъжът е подначалник, жена му си носи от ново по-ново. Добруват... После мислите ѝ минаха на Пенча. Как ѝ се стори той сега противен! Тя го жалеше досега, сега – ох, сега страшно е разярена на него. Такова тегло се е търпяло! Все оскудии, немотия, грижи и горчивини, и все навъсено лице, и все неспособен да намери работа. А сега такива червиви думи!... О, как е тя сега разярена на него! Тя скъса две копчета на ботинките си, като ги закопчаваше, уби си ухото, като си туряше с разтреперани ръце обиците с фалшивия маргар, тя усети, че се клати като пияна... Да тя ще отиде при Чардашевски, това се не тегли, тя ще стори всичко!... Този е крив! „Ако ти е драга, не я пушай през прага!“ – избъбла със зъбите си тя. Като хвърли последен поглед на огледалото си, тя се видя съвсем изменена: руменият цвят беше заместен от бледавост. Тя се хареса.

* * *

Пенчо Знаховски чака с голямо нетърпение завръщането на жена си. Той развълнувано ходеше из стаята, умът му бягаше към дома на Чардашевски. Разпаленото му въображение рисуваше пред него картината, от която не можеше да откъсне очите си. Той виждаше Петруна как влизаше у Чардашевски. Чардашевски ѝ подава приветливо ръка и я кани да седне. Той я слуша с благосклонност и внимание. Той я гледа със съчувствие на лицето. Петруна му описва покъртително тежкото им положение, нейната кротка хубост утроява силата на думите ѝ. Тя е красноречива... Тя обещава вечна признателност за това благодеяние... Чардашевски не може да откаже. Той е умилен от сълзите ѝ – защото Петруна се разплаква – и ѝ обещава тържествено просената служба за мъжа ѝ... Между тия успокоителни сцени стрелваха се мигновено други представления, от които пропъпляше жаравата под кожата му, но веднага се отдалечаваха и мъждееха и Знаховски гневно замахваше, като да отпъди някоя досадлива муха... И той на всяка минута поглеждаше към вратата. О, той по лицето ѝ щеше да познае щастлива ли вест носи, или лоша... Нетърпението му растеше всяка минута по-силно. Петруна се бавеше. Това бавене, от една страна, го раздражаваше, от друга – успокояваше, то е добър знак. То даваше пища на надеждата, то

отдалечаваше страшния миг... Ако жена му дойде с думите: „Пенчо! Сполука!“ – той не знаеше дали няма да полудее. И той поглеждаше вратата с трепетно лице, с огнени очи.

Тя се отвори.

Влезе Петруна.

Пенчу се преметна сърцето – от добро предчувствие. Петруна излезе бледна, връщаше се румена и по-разцъфтяла, без усмивка, строга.

Пенчо изхвъркна навън и я посрещна на двора. Преди да успее да я попита, тя му каза късо:

– Назначиха те!

– Петрунке! – извика той възхитен и се хвърли въз нея с разтворени ръце да я прегърне.

Тя препречи ръката си и го оттласна назад, като го изгледа презрително.

И се заключи в стаята си...

* * *

На заранта Пенчо Знаховски получи официално назначението си.

Пенчо Знаховски сега е честит и „почтен“ човек.

А Петруна?

За нея по-после...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3814>]